

Drs. W. Smit (red.)

Med. No. 359

VIS VAN KUIL TOT TOONBANK

OPSTELLEN AANGEBODEN BIJ HET AFSCHIED
VAN DRS. R. RIJNEVELD, HOOFD VAN DE
AFDELING VISSERIJ

SIGN: L 27-359
EX. NO: B
MLV:

19 december 1986

Landbouw-Economisch Instituut
Afdeling Visserij en Bosbouw

Woord vooraf

Op 19 december 1986 heeft drs. R. Rijnveld, na veertien jaar de leiding van de afdeling Visserij te hebben gehad, zijn functie als hoofd van die afdeling neergelegd. Zijn verdiensten voor de Nederlandse internationale visserij en voor het visserij-economische onderzoek in het bijzonder rechtvaardigen de uitgave van deze bundel artikelen ter ere van dat feit. De bijdragen - van de hand van een aantal auteurs uit visserijkringen, zowel binnen als buiten het LEI - belichten aspecten van verschillende geleidingen van de visserijsector.

Omdat voor de artikelen wellicht in bredere kring belangstelling bestaat zijn zij ondergebracht in een Mededeling. Daarin is getracht de bijdragen - hoezeer ook verschillend van inhoud en benaderingswijze - op te nemen in de volgorde die de titel van de bundel suggereert: van kuil tot toonbank, of ander gezegd: vanaf de visvangst tot aan de consument. De zienswijzen die naar voren worden gebracht zijn van de auteurs persoonlijk en behoeven niet noodzakelijk die van het LEI te zijn of van andere instellingen waarmee de auteurs zijn verbonden.

Een woord van dank is op zijn plaats voor de auteurs die bereid waren een bijdrage aan de bundel te leveren. En niet in de laatste plaats is dank verschuldigd aan de diensten binnen het LEI die aan de uitvoering en de tijdige totstandkoming van de bundel hebben bijgedragen.

De directeur,

J. de Veer

Den Haag, 19 december 1986

DE WIERINGER VISSERIJ VOOR EN NA DE ZUIDERZEEWERKEN
M.H. Smit

Inleiding

Het jaar 1986 zal de geschiedenis ingaan als het jaar waarin de stormvloedkering in het Oosterschelde gereed kwam. Het besluit tot aanleg van een doorlaatbare dam werd, ondanks de hogere kosten, destijds genomen voornamelijk met het oog op het milieu. Door de bouw van een afsluitbare stormvloedkering kon de functie van de Oosterschelde als kraamkamer van veel vissoorten behouden blijven evenals de reeds bestaande visserijen (mosselen, oesters) in deze zeearm.

Deze gebeurtenis geeft aanleiding tot de vraag hoe de visserij op Wieringen is beïnvloed door een dergelijk kunstwerk: de Afsluitdijk. Het antwoord op die vraag kan voorts aanleiding geven tot speculaties hoe deze visserij er uit zou hebben gezien als bij de aanleg van de Afsluitdijk ook gebruik zou zijn gemaakt van een doorlaatbare stormvloedkering. Vermoedelijk ontbrak het destijds aan voldoende inzicht in de verre gaande gevolgen die de aanleg van deze dijk zou hebben op het natuurlijk milieu in de Zuiderzee en grote delen van de Waddenzee. Bovendien ontbraken in ieder geval de technische mogelijkheden, de financiële middelen en de politieke wil voor alternatieve oplossingen.

Hoe het ook zij, ruim een halve eeuw geleden, op 28 mei 1932, werd de laatste opening in de Afsluitdijk gedicht en de Zuiderzee veranderde daarmee in het IJsselmeer. In het kader van de recente gebeurtenissen in Zeeland lijkt het interessant om terug te blikken op de gevolgen die de Zuiderzeewerken destijds hebben gehad op de Wieringer visserij. Eerst zal worden ingegaan op de verschillende visserijen zoals die voor de afsluiting op Wieringen werden uitgeoefend. Vervolgens zal een beeld worden geschetst van de structuurveranderingen binnen de Wieringer visserij als gevolg van de afsluiting en de ontwikkeling tot het midden van de zestiger jaren.

De Wieringer visserij rond 1900

De woorden "visserij" en "Wieringen" lijken, althans voor de mensen in de Wieringer gemeenschap, onlosmakelijk met elkaar verbonden. Toch is dit niet altijd zo geweest. Wieringen was van oudsher een eiland waar de visserij niet de boventoon voerde. Natuurlijk werd er wel gevist, want op een eiland zijn er altijd mensen die de zee willen en kunnen exploiteren, maar Wieringen had toch in hoofdzaak een landbouwende bevolking.

Voor 1850 telde het eiland slechts 40 à 50 vissers die vooral werk maakten van de palingvangst. De eigenlijke ontwikkeling van de visserij begon dan ook eerst toen. De accentverschuiving naar de visserij was vooral het gevolg van de moeilijke situatie in de landbouw tijdens de agrarische crisis en tevens van een gunstige ontwikkeling van de afzetmogelijkheden door verbeterde conserveringsmethoden. Een niet onbelangrijke factor was tenslotte de verbetering van het vervoer: oprichting van een geregelde lijndienst Harlingen-Hull (1850) en de aanleg van de spoorlijn Amsterdam-Den Helder.

In snel tempo ontwikkelde zich in de tweede helft van negentiende eeuw een veelzijdige visserij. In 1905 telde Wieringen in totaal 202 schepen, bemand met ongeveer 400 vissers. Van deze schepen voeren er 5 alleen op de Noordzee, 15 zowel op de Noordzee als de Zuiderzee en 182 alleen op de Zuiderzee. Ruim een vierde van de vloot werd uitsluitend in het hoogseizoen gebruikt.

S c h e e p s t y p e n

Omdat de Wieringers op de ondiepten rond het eiland visten waren hun schepen in het algemeen kleiner dan die van Urk (228 schepen in 1905), Marken (162 schepen) en Volendam (213 schepen). Veel vissers uit deze plaatsen visten op de Noordzee waarvoor uiteraard grotere schepen vereist waren. Het geringe aantal Noordzeevissers op Wieringen vloede voort uit de vele visserijmogelijkheden dicht bij huis.

Rond de eeuwwisseling ging men op Wieringen steeds meer over op het gebruik van aken. De Wieringer aak was meer dan welk ander geschikt voor de visserij in ondiepe wateren en geulen. Het schip had geen kiel, maar was voorzien van zwaarden die bij het liggen op droogvallende slikken opgetrokken konden worden. In tegenstelling tot wat de naam doet vermoeden werd de Wieringer aak niet in Wieringen, doch in Makkum, Workum, Terschelling en Van Ewijk-sluis gebouwd.

H a v e n s

Voor 1900 beschikte Wieringen niet over een echte haven. Een kleine inham aan de zuidoostpunt van het eiland was de enige ligplaats. Nadat reeds in 1846 een verzoek werd gedaan voor de aanleg van een haven werd pas in 1900 in Den Oever en in 1901 in De Haukes een haven aangelegd. Den Oever bood ligplaats aan de grotere (Noordzee)schepen, De Haukes werd uitsluitend voor de binnengaats vissende schepen gebruikt.

V o r m e n v a n v i s s e r i j

- Noordzeevisserij

In 1905 visten vijf schepen permanent en vijftien alleen in de zomermaanden op de Noordzee. De aanvoer bestond uit tong, schol, tarbot en kabeljauw.

- Botvisserij

Hoewel in de Zuiderzee gedurende het gehele jaar op bot kon worden gevist was deze visserij voor de Wieringers seizoenwerk, met staande netten.

- Geepvisserij

Deze visserij had in het voorjaar plaats, waarbij een geep-zegen tussen twee schepen werd voortgetrokken.

- Kokhanenvisserij

De kokkelvisserij werd op Wieringen door vijf vissers uitgeoefend, met wisselvallige resultaten.

- Haringvisserij

Vanuit veel plaatsen langs de Zuiderzee viste men op Zuiderzeeharing. De haringscholen kwamen in het voorjaar via de zeegaten de Zuiderzee binnen - om tegen de Veluwekust te gaan paaien - en trokken omstreeks half mei weer terug naar de Noordzee. Door de Wieringers werd echter nauwelijks op deze haringsoort gevist. Een van de redenen is waarschijnlijk dat de overige Zuiderzeevissers gaand want gebruikten, terwijl men op Wieringen gewend was met staand want te vissen. In de geulen waarlangs de haring trok was de stroom meestal te sterk voor staand want. De geringe belangstelling van de Wieringers is waarschijnlijk ook ingegeven door ruime andere visserijmogelijkheden rond het eiland.

Ook voor deelname aan de Noordzeeharingvangst (op schepen uit andere havens) was op Wieringen doorgaans weinig belangstelling. In 1905 voeren slechts tien Wieringers op haringloggers tegen bijvoorbeeld negentig Amelanders (op Vlaardinger loggers).

- Ansjovisvisserij

Vlak na de Zuiderzeeharing trok de ansjovis de Zuiderzee binnen, op welke vissoort de Wieringers na 1890 zijn gaan vissen. Aanvankelijk werd gevist met staande netten, na 1924 nog enige tijd met de ansjoviskuil (tussen twee schepen gesleept).

- Oestervisserij

In de achttiende en negentiende eeuw lagen de belangrijkste vangplaatsen van oeters bij Texel, Schiermonnikoog en Wieringen. Deze visserij werd vnl. door Texelaars beoefend. De vangst - groter dan in Zeeland - werd verkocht naar Amsterdam en Hamburg. Pas rond 1900 begonnen ook Wieringers aan de oestervisserij. In 1910 namen zelfs zestig Wieringer schepen aan deze visserij deel.

Na 1922 verloor de oesterteelt zijn betekenis door grote sterfte die leidde tot het geheel verdwijnen van oesters in de Waddenzee.

- Mosselvisserij

Tot rond 1880 visten Zeeuwse vissers mosselzaad in de Waddenzee om dat in Zeeland uit te zaaien. Nadien werd door Wieringers op consumptiemosselen gevist, die via Harlingen naar Engeland werden verkocht. Omstreeks 1910 was Wieringen met een dertigtal schepen de grootste mosselplaats in het noorden. Daarna ontwikkelde zich bovendien een visserij op mosselen voor eendenvoer met als afzetgebied eendenhouderijen in Edam, Volendam, Landsmeer, Durgerdam en later ook op Wieringen zelf. De mosselen die als eendenvoer werden gebruikt noemde men nestmosselen. Vooral tijdens de Eerste Wereldoorlog, toen door exportbelemmering de visserij op andere schelpdieren minimaal was, ontstond er een grote vraag naar consumptiemosselen op de binnenlandse markt. Het gebrek aan kunstmest en pluimveevoeders deed ook de vraag naar en de prijs van nestmosselen sterk stijgen. Het einde van de oorlog deed de mosselmarkt instorten en pas na 1925 kon men weer van goede mosseljaren spreken. In die jaren viste een vloot van twintig mosselkorders vanuit Wieringen.

- Alikruikvisserij

De ontwikkeling van het vervoer bracht buitenlandse markten - België, Frankrijk en Engeland - binnen het bereik. Deze visserij werd voornamelijk door Wieringers uitgeoefend. Dit gebeurde met kleine aken die niet te diep mochten steken om langer bij laagwater te kunnen doorvissen. Men viste op de alikruiken, die zich aan het wier vasthechten, met speciale "krukelkorren", tot soms zestien per schip. De visserij duurde van september tot april; in de zomer was de kans op bederf te groot. Geschat wordt dat in 1909 deze visserij werd uitgeoefend met 125 schepen uit De Haukes en 15 uit Den Oever.

- Wulkenvisserij

Deze visserij werd ook in de winter uitgeoefend en kwam tot bloei na de Eerste Wereldoorlog. De wulken werden met voornamelijk de grotere gemotoriseerde mosselkotters in de diepere stroomgeulen gevist. Voor de afsluiting nam een dertigtal schepen aan deze visserij deel. De vangst werd hoofdzakelijk naar België uitgevoerd.

- Palingvisserij

Tot de Eerste Wereldoorlog werd - door 100 van de 400 Wieringer vissers - de paling voornamelijk gevangen met fuiken en kubben langs de randen van de geulen door de wierwaarden. Na de oorlog maakt de motorisering van de schepen het mogelijk ook te vissen met een sleepnet (aalkuil) op drijfpaling (trekpaling op weg naar de paalplaatsen). De visserij had plaats tussen juli en november met als belangrijkste aanvoerhaven De Haukes: voor de

afsluiting van het Amsteldiep ongeveer 70.000 kg per jaar. De vangst werd grotendeels verkocht in palingcentra als Workum, Heeg en Gaastmeer voor transport naar Londen met de Friese palingaken.

- Wiervisserij

In het tot hier gegeven overzicht komt de diversiteit van de Wieringer visserij rond 1900 goed tot uitdrukking. Toch is het overzicht niet volledig omdat veel vissers naast de rijkdom aan paling en alikruiken in het zeegras ook het zeegras zelf exploiteerden. Deze zaadplant (*Zostera Marina*), die in grote hoeveelheden op de slikplaten rond het eiland groeide werd in de volksmond "wier" genoemd. Rijp wier liet los van de bodem en kon dan opgevisst worden. Als men het wier echter voordat het rijp was maaide was de kwaliteit beter. Het wier werd op het land gedroogd en o.a. gebruikt als dakbedekking onder pannen, als geluiddempend materiaal tussen plafonds en als vulling van matrassen, kussens en meubelen.

Het maaien gebeurde op de wierwaarden en hiervoor waren dus schepen nodig, afhankelijk van de opbrengsten in andere visserijen gewoonlijk gedurende vijf tot acht weken na half juni. Doordat bij de wierproduktie vaartuigen, karren, paarden en land nodig waren, ontstond een hechte samenwerking tussen vissers, maaiers en boeren. In 1910 waren er 202 boeren, 216 vissers en 31 anderen werkzaam in de wierwinning: 37% van de beroepsbevolking had neveninkomsten uit het wierbedrijf.

V i s a f s l a g

In 1912 werd in Den Oever een coöperatieve visafslag opgericht en kreeg ook De Haukes een afslag. Voordien werd alle vis hetzij op zee, hetzij aan de wal direct aan handelaren verkocht.

Op de afslag in De Haukes werden aanvankelijk voornamelijk schelpdieren aangevoerd maar later ook paling, in Den Oever de Noordzeevis. Zuiderzeeharing, geep en ansjovis werd echter in andere havens aangevoerd.

J a a r r o n d v i s s e r i j

Rond de eeuwwisseling was met de genoemde visserijen een min of meer gesloten jaarcyclus ontstaan. In de winter viste men op schelpdieren, in het voorjaar op trekvis (ansjovis, haring, geep), in de zomer maaide men wier en in het najaar viste men op trekpaling. Slechts enkelen visten het gehele jaar op paling in de wierwaarden of het gehele jaar op de Noordzee.

De veelzijdigheid van de vissers leverde, tezamen met de elkaar opvolgende visserijen een jaarrondvisserij op. De ontwikkeling van steeds betere vervoersmogelijkheden en dus betere afzetmogelijkheden heeft daaraan geleidelijk bijgedragen.

Invloed van de Zuiderzeewerken op de Wieringer visserij

Voor de visserij was de invloed van de Zuiderzeewerken al merkbaar zodra in 1920 met de aanleg van de Amsteldiepdijk werd begonnen. De betere verdiensten bij de uitvoering van de Zuiderzeewerken lokte een deel van de vissers uit hun beroep en het aantal vissers daalde van 405 in 1920 tot 232 in 1930.

Daarnaast werd de vissersgemeenschap in de De Haukes al gauw getroffen door de sluiting van de Amsteldiepdijk in 1925. De havens kon enkele jaren nog als vissershavens worden gebruikt - de schepen moesten toen wel om Wieringen heen varen - maar na de sluiting van de Wieringermeerdijk in 1929 ging de plaats als vissershavens verloren en verlegde de activiteit zich naar Den Oever. Deze plaats kon de toevoer van schepen opvangen door een uitbreiding dank zij de Zuiderzeewerken. Door de aanleg van een extra werkhavens beschikte Den Oever over twee havens: een noorderhaven aan de Waddenzee en een zuiderhaven aan het IJsselmeer, hetgeen de Wieringer vissers de gelegenheid gaf in beide wateren te vissen.

Inmiddels was het aantal vaartuigen teruggelopen van 231 in 1910 tot 182 in 1930, vooral door het teruggelopen aantal kleine schepen. Mede door de geleidelijke motorisering in de jaren twintig zijn beide aantallen echter niet vergelijkbaar in de zin van vangstcapaciteit.

Ook op de verschillende visserijen en de wierwinning hadden de Zuiderzeewerken uiteraard directe invloed. De Amsteldiepdijk vernietigde de wierwaarden ten zuiden van de dijk terwijl de kwaliteit van het wier ten noorden van de dijk snel verminderde door grotere afzettingen van vuil en slib als gevolg van gewijzigde stromingen. Na de afsluiting van de Zuiderzee verdween het wier in snel tempo (1933). In hoeverre enerzijds de veranderende milieu-omstandigheden - verplaatsing van geulen, versnelling van stromingen, massale verplaatsing van zand - of anderzijds een uit Amerika overgekomen ziekte hiervoor verantwoordelijk was is lange tijd een punt van discussie geweest.

Het verdwijnen van de wierwaarden verminderde ook de voorkomen van paling en alikruiken. In de tweede helft van de twintiger jaren was de alikruikvisserij door slechte resultaten, tezamen met betere verdiensten in de mosselvisserij en in de Zuiderzeewerken, sterk verminderd. Eerst na het wegvallen van de werkgelegenheid in de dijkwerken nam de alikruikvisserij weer toe, doch de vangsten verminderden snel.

Van de palingvisserij bleef hoofdzakelijk die op drijfpaling in stand, in de eerste jaren na de afsluiting zelfs op een hoog niveau. Deze visserij had plaats in de diepere geulen en vereiste zwaarder, en dus duurder, materiaal.

Door de afsluiting verdwenen geleidelijk ook de ansjovis en de Zuiderzeeharing. De visserij opp Zuiderzeeharing, voor 1932 op Wieringen van weinig betekenis, beleefde na de afsluiting tijdelijk een bloeiperiode doordat deze trekvis in grote scholen tegen

de dijk aan kwam zwenmen. Men viste op deze haring met behulp van haringkommen of haringkamers. De vangst was in deze jaren zo overvloedig dat de haring zelfs voor vismeel werd gebruikt. Voor 1930 werd maximaal 4 miljoen kg aangevoerd; in 1933 was dat ruim 10 miljoen kg, terwijl in 1936 zelfs 15 miljoen kg werd bereikt. Daarna daalde de aanvoer snel en in 1939 was deze haring, eens een goedkope voedselbron voor een groot deel van de bevolking, verdwenen.

Men schat dat ongeveer 25% van de vissers zich na 1932 met de nieuwe methoden van vissen op haring en paling ging bezig ging houden. Dit vergde uiteraard investeringen. Deze investeringen leverden echter slechts korte tijd rendement op en voor diegenen die een aantal jaren hadden gewacht leverden de investeringen al gauw verlies op, aangezien de vangsten na 1937 aanzienlijk terugliepen.

Het totaal aantal vissers was na 1932 - samenhangend met het terugvloeien van mensen uit de dijkaanleg - weer tot 400 gestegen. Driekwart van de vissers bleef aanvankelijk hardnekkig op de oude manier vissen op alikruiken, mosselen, ansjovis en wolken. De vangsten werden echter steeds kleiner en langzamerhand werd het duidelijk dat de Wieringers moesten gaan overschakelen.

Periode na 1940

Gedurende de tweede wereldoorlog kwam dan ook een nieuwe visserij, op sprout en bleek, tot ontwikkeling. Na de oorlog ontstond daarbij een geleidelijk groeiende visserij op het IJsselmeer: met staand want op snoekbaars en met fuiken op paling. Daarnaast schakelde een aantal vissers over op de Noordzeevisserij.

Een visserij die voor de oorlog slechts sporadisch werd uitgeoefend was de garnalenvisserij. Na de oorlog ging men zich hier meer op toeleggen, aanvankelijk als wintervisserij op drogerijgarnalen. Na 1953 speelde de garnalenvisserij in op een stijgende vraag naar (zoute) exportgarnalen en ontwikkelde zich een zomervisserij. Mede door verbeteringen in de vangst- en verwerkings-techniek groeide de garnalenvisserij uit tot de belangrijkste tak van visserij van Wieringen. In 1960 werd ruim 30% van de Nederlandse aanvoer van exportgarnalen door de Wieringer vloot in Den Oever aangevoerd en de opbrengst van bijna twee miljoen gulden maakte van Den Oever de grootste garnalenhaven van Nederland en een van de grootste in Europa. De Wieringer garnalenvloot vertoonde een sterke groei, van 25 schepen in 1960 tot 45 in 1970, en viste langs de gehele Nederlandse kust, in de Duitse Bocht en een gedeelte van de Deense kust (bij het eiland Sylt) en in de Waddenzee.

In de Nederlandse kleine zeevisserij was inmiddels de boomkorvisserij op platvis het hoofdbedrijf geworden. Op Wieringen werd deze visserij echter alleen beschouwd als aanvulling op de

garnalenvisserij. Alleen op enkele grotere garnalenkotters werd de boomkorvisserij een factor van betekenis. Voor deze kotters was, naar gelang de omstandigheden, nu eens de garnalenvisserij hoofdbedrijf, dan weer de boomkorvisserij (langs de Nederlandse kust en de Duitse Bocht).

Naast de genoemde visserijen werden nog andere takken van visserij door Wieringers uitgeoefend in de zestiger jaren:

- palingvisserij; een visserij met fuiken en kubben aan weerszijden van de afsluitdijk;
- rondvisvisserij; een aanvulling op de garnalenvisserij;
- mosselvisserij; hoewel de Waddenzee als vangstgebied belangrijk was, namen slechts enkele Wieringers aan deze visserij deel;
- kokkelvisserij; ook deze visserij werd door enkele Wieringers bedreven;
- sportvisserij; een tak van "visserij" waarvoor een dertigtal schepen in de weer was.

De totale Wieringer visserij was daarmee uitgegroeid tot een vloot van ruim 100 schepen met een totale bemanning van bijna 400 opvarenden.

Slotbeschouwing

De Wieringer visserij blijkt in de zestiger jaren nog steeds als veelzijdig te kunnen worden gekarakteriseerd. Er waren dan ook maar weinig vissers die zich uitsluitend tot één visserij beperkten. Deze veelzijdigheid verschilt sterk van die van andere vissersplaatsen, zoals Texel en Den Helder (platvisvisserij), Katwijk (rondvisvisserij) en Yerseke (mosselen en oesters).

De Wieringers zijn van oudsher geneigd hun visserijen aan te passen aan de wisseling der seizoenen en omstandigheden en beschikken uit dien hoofde over een groot aanpassingsvermogen en een hoge mate van flexibiliteit. Deze eigenschappen hebben er sterk toe bijgedragen dat de Wieringers na de afsluiting van de Zuiderzee, waarbij een aantal visserijen gedoemd was te verdwijnen, niet bij de pakken bleven neerzitten, maar in de zestiger jaren met de garnalenvisserij als zwaartepunt weer een bloeiende visserij hebben opgebouwd.

Literatuur

- J.T. Bremer: "Wiringherlant, deel I "; Schoorl, 1979.
J.T. Bremer: "Wiringherlant, deel II"; Schoorl, 1980.
Y.N. Ypma : "Geschiedenis van de Zuiderzeevervisserij";
Amsterdam 1962.
D. Daan: "Wieringen land en leven in de taal"; Alphen aan
de Rijn, 1950.
H.A.H. Boelmans Kranenburg: "Achter de branding"; Bussum 1977.
Structuurplan Gemeente Wieringen, 1972.

HET HEDENDAAGSE WIERINGEN EN ZIJN VISSERS
C. Taal

Een omgeving met dorpjes als Den Oever, Hippolytushoef, Oosterland en de Haukes. Op het eerste gezicht een omgeving voor landbouwers, maar als men de dorpjes binnengaat is het al gauw duidelijk dat er wel degelijk visserlui moeten wonen. Hier en daar ziet men wat netwerk en kettingen liggen op stukjes land. Op de deuren vindt men typische Wieringer vissersnamen als Rotgans, Post, Hegeman, De Haan, Tijsen en Bakker.

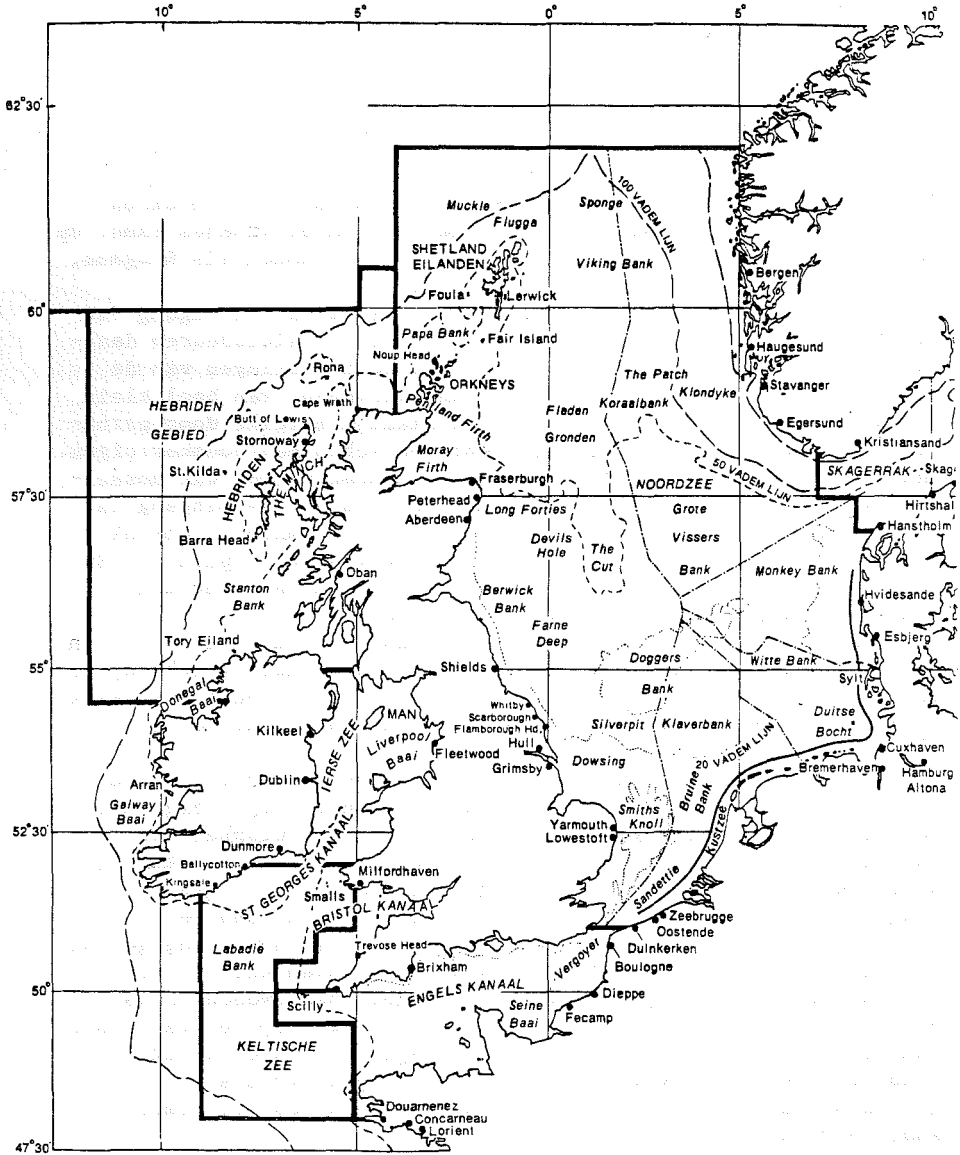
In het dorp Den Oever bevindt zich de haven. De ingang van de haven wordt gevormd door een sluispoort. De sluisdeuren daarvan waken voor het ooit nog eens binnen kunnen dringen van de zee. Dan doemen ze op, de kotters van Wieringen. Van heel klein tot middenslag. De haven wordt hoofdzakelijk bevolkt door garnalen- en rondviskotters. Hier en daar een schip met boomkortuigen. Aan de kant waar de Marine wat ruimte inneemt hebben wat mosselen- en kokkelvaartuigen hun ligplaats. Links van de haveningang is het droogdok van "Luyt" te vinden en rechts de machinefabriek Laan en Kooy en het splinternieuwe gebouw van de coöperatie. En recht voor de ingang het afslaggebouw, waarvan de capaciteit enkele jaren geleden ongeveer is verdubbeld.

Aan het einde van de week is het aan de haven altijd op een bepaalde manier gezellig. Bedrijvigheid tot en met. Vrachtwagens met vis en garnalen rijden af en aan. Er ligt altijd wel netwerk op de kant om opnieuw te stellen of om te repareren. Het doet allemaal nog zo vertrouwelijk aan.

De wat "grotere" eenheden van Wieringen zijn niet altijd in de gelegenheid om hun thuishaven aan te doen en lopen binnen in Den Helder of Lauwersoog. Nog steeds vormt de toegankelijkheid van de haven voor sommige vaartuigen een probleem, ondanks het steeds weer uitdiepen van de vaargeulen. Bovendien liggen de visgronden nu eenmaal niet altijd in de buurt van Den Oever. In bepaalde jaargetijden wordt door de Wieringers zo ver weg gevist dat het niet rendabel is om steeds de thuishaven aan te doen. Daardoor is Lauwersoog voor vele Wieringers een tweede thuishaven. De vis wordt echter in veel gevallen wel op de vrachtauto naar Den Oever vervoerd en daar afgeslagen. Hierdoor wordt het plaatselijke afslaggebeuren door de Wieringer vissers in stand gehouden, met als gevolg dat de visserij en alles wat er mee samenhangt groeit en bloeit.

Van oudsher zijn de Wieringers vissers van de Zuiderzee. Na het aanleggen van de afsluitdijk hebben diverse vissers kans gezien om door middel van de aalvisserij op het IJsselmeer hun inkomen veilig te stellen. Anderen zagen meer brood in de garnalenvisserij. In de slappe tijd schakelde men dan over op platvis.

VISGRONDEN VAN DE NEDERLANDSE KOTTERVISSERIJ

In de jaren zeventig is men zich gaan toeleggen op de spanvisserij op rondvis (kabeljauw, wijting, schelvis). Daar bleken de Wieringers erg handig in te zijn. Met relatief weinig brandstofverbruik wist men goede vangsten te maken. De flexibele opstelling van de Wieringer vissers ten aanzien van het te gebruiken vistuig is opvallend. In Nederland is er bijna geen andere visserijgemeenschap te vinden die zo gemakkelijk overschakelt van de ene op de andere visserijmethode, uiteraard afhankelijk van hoe de visserij zich op verschillende momenten voordoet. Er wordt "omgestoken" van de garnalenvisserij naar de platvisvisserij, van de platvisvisserij naar de rondvisvisserij en eventueel weer terug naar de garnalenvisserij. In de jaren dat de spanvisserij de meeste lucratieve bezigheid was hielden bepaalde vissers zich uitsluitend bezig met deze visserijmethode. Maar als, zoals bijvoorbeeld zeer recent, de rondvis zich niet laat vangen dan proberen de Wieringers hun geluk met de boomkorvisserij (op tong en schol).

De garnalenvissers bevissen gebieden als de Waddenzee, "de Sylt" (bij Denemarken) en visgronden voor de Hollandse kust. De span- en boomkorvissers van Wieringen zijn vaak te vinden op visgronden als de Witte Bank, de Doggersbank, de Klaverbank, de Silverpit en Smiths Knoll. Ook dichterbij huis, zoals op de Bruine Bank, voor de Hollandse kust, in de Derries, in de Duitse Bocht en boven Ameland beproeven zij hun geluk. Bij wijze van uitschieter - bij een algemeen karige visserij - bevissen zij zelfs gronden bij de Shetland Eilanden en bij Noorwegen.

De Wieringer kottervloot bestaat voornamelijk uit wat oudere schepen met, naar de huidige maatstaven, niet al te sterke motoren. Naar het bouwjaar van de schepen zag de vloot er per 1 augustus 1986 als volgt uit:

vóór 1950:	6 schepen (8%)
1950-1959:	12 schepen (16%)
1960-1969:	47 schepen (61%)
1970-1979:	7 schepen (9%)
1980-1985:	5 schepen (6%)
Totaal	77 schepen (100%)

Naar de sterkte van de motoren was de kottervloot als volgt:

beneden 300 pk:	28 schepen (37%)
300 pk:	18 schepen (23%)
301- 500 pk:	8 schepen (10%)
501- 600 pk:	10 schepen (13%)
601- 700 pk:	4 schepen (5%)
701- 800 pk:	4 schepen (5%)
801- 900 pk:	2 schepen (3%)
901-1000 pk:	2 schepen (3%)
boven 1000 pk:	1 schip (1%)
Totaal	77 schepen (100%)

Zoals uit vorenstaande cijfers blijkt zijn er praktisch geen grote vermogens op Wieringen te vinden. Aan de golf van investeringen in grote, nieuwe schepen zoals die zich de laatste 15 jaar heeft voorgedaan hebben zij niet meegedaan. Ofschoon de Wieringers dus niet tot de buitensporige capaciteitsvergroting van de vloot hebben bijgedragen ondervinden zij thans wel de gevolgen van vlootuitbreiding door collega-vissers elders in den lande. Er dient tegenwoordig namelijk te worden "stilgelegd" door de gehele vloot als gevolg van die vlootuitbreiding.

Als het aantal weken waarin het voor de Wieringers normaliter al onmogelijk is om te vissen opgeteld wordt komt men al gauw op 7 à 10 weken visverlet (door motorpech, onderhoud, storm, vakantie, enz.). Nu moeten er nog eens 8 stilligeweken bovenop. Het zal duidelijk zijn dat een vissersvloot zoals op Wieringen beslist geen jaarlijks terugkerende stilligeweken kan verdragen. De wijze waarop de Wieringers de visserij uitoefenen getuigt nog steeds van een ouderwets ambachtelijk bedrijf, in de meest positieve zin van het woord. Zij dienen dan ook niet als slachtoffers te fungeren voor wie dan ook.

Het is te hopen dat in de toekomst het ministeriële visserijbeleid zodanig zal worden ingericht dat er weer gesproken kan worden van recht. Het zou jammer zijn als op den duur zou blijken dat de Wieringer vissers het niet hebben gehaald. Een stuk bijzonder goed vakmanschap zou daarmee verloren gaan.